

Αρχιεπίσκοπος Αυστραλίας Στυλιανός: Απόσπασμα από το έργο Ενσαρκώσεις του Δόγματος με αφορμή το Άγιο Πάσχα

Ο Επιτάφιος και τα εγκώμια της Παναγίας

Οταν οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί μιλούμε για «Επιτάφιο» και «Εγκώμια», αμέσως ο νους μας πηγαίνει συνήθως στη Μεγάλη Παρασκευή, όπου το πλήθος των πιστών έρχεται να προσκυνήσει μέσα στο ανθοστόλιστο κουβούκλιο το εικονιζόμενο Σώμα του Χριστού. Υπάρχει όμως σε πολλά μέρη του Ορθόδοξου κόσμου η ευλαβής συνήθεια να στολίζουν ανάλογο κουβούκλιο με άνθη την ημέρα του Δεκαπενταύγουστου, και μέσα εκεί να αποθέτουν εικόνα Κοιμήσεως της Παρθένου, και να της ψάλλουν επίσης Εγκώμια με συντριβή και κατάνυξη που θυμίζει τις πένθιμες ώρες της Μεγάλης Παρασκευής. Έτσι κάνουν συνήθως σε πολλά Ορθόδοξα Μοναστήρια, αφού είναι γνωστή η ιδιαίτερη ευλάβεια των Ορθόδοξων Μοναχών προς το πάνσεπτο πρόσωπο της Αειπαρθένου, στην οποία άλλωστε έχουν αφιερώσει κι ολόκληρο το Άγιον Όρος ως αποκλειστικά δικό της περιβόλι.

Επειδή όμως αυτό το ευλαβικό έθιμο δεν είναι ευρύτερα γνωστό ανάμεσα στα πλήθη των πιστών μας, είναι πολύ φυσικό ορισμένοι να παραξενεύονται, κι ίσως ακόμη και να σκανδαλίζονται, βλέποντας τον Επιτάφιο της Παναγίας. Από τότε μάλιστα που αυτό το έθιμο άρχισε να παρουσιάζεται, έστω και σποραδικά, και εδώ στην Αυστραλία, όπως π.χ. στο Μοναστήρι της Μεταμορφώσεως (Earlwood N.S.W), η ανάγκη να εξηγήσουμε μερικά βασικά πράγματα γύρω απ' αυτό το θέμα, γίνεται ακόμη πιο επιτακτική.

Η πρώτη εντύπωση του πιστού που θα μπει στο Ναό και θα δει για πρώτη φορά σε εικόνα το σώμα της Θεοτόκου να βρίσκεται τοποθετημένο σε προσκύνηση μέσα σε μεγάλοπρεπο ανθοστόλιστο κουβούκλιο, δε χωρεί αμφιβολία πως θα είναι η έκπληξη και η απορία. Γιατί, δικαιολογημένα, θα διερωτηθεί: Καλά, ο Χριστός είναι Θεός, και ο Επιτάφιος Θρήνος έρχεται με κάθε θεολογική νομιμότητα να πλαισιώσει όχι μονάχα την οφειλετική προσκύνηση προς το πανάχραντο Σώμα του Κυρίου, αλλά και να εκφράσει λατρευτικά το φρικτό δέος γης και ουρανού μπροστά στο ανήκουστο θέαμα ενός Θεού σαβανωμένου. Φυσικό λοιπόν είναι η Εκκλησία έναν τέτοιο καινοφανή και ανήκουστο «ενταφιασμό» να τον υμνεί ως την άκρα του Θεού συγκατάβαση:

Η Ζωή εν τάφω κατετέθης, Χριστέ,
Και Αγγέλων στρατιαί εξεπλήττοντο,
συγκατάβασιν δοξάζουσαι την Σην.

Ερωτάται όμως ύστερ' απ' όλα αυτά: Δικαιολογείται ανάλογη έκπληξη μπροστά στην Κοίμηση της Παναγίας, για να στολίζουμε και γι' αυτήν Επιτάφιο και να ψάλλουμε Εγκώμια; Δεν ήταν Αυτή άνθρωπος σαν εμάς; Δεν ήταν φυσικό να πεθάνει και να ενταφιασθεί όπως όλα τα άλλα δημιουργήματα, αφού κι η ίδια δεν είχε συλληφθεί ασπύρως; Γιατί να δώσουμε τέτοια έμφαση στην Κοίμησης της; Γιατί να προσκυ-

νήσουμε λατρευτικά το νεκρό σώμα της, τοποθετώντας το έτσι σχεδόν στην ίδια βαθμίδα με το πανάχραντο Σώμα του Θεανθρώπου;

Τα ερωτήματα αυτά εκ πρώτης όψεως είναι και εύλογα και φυσικά, γι' αυτό και φαίνονται τελείως δικαιολογημένα. Έτσι όμως σκέφτεται κανείς μόνο όταν δεν εμβαθύνει στο μυστήριο του Χριστού και της Παναγίας. Γιατί τα πράγματα είναι τελείως διαφορετικά όταν θυμηθούμε τη διδασκαλία της Εκκλησίας μας σχετικά με την ενανθρώπιση του Θεού. Το θεμελιώδες λοιπόν στοιχείο αυτής της διδασκαλίας είναι ότι η Παναγία συνέλαβε τον Υιόν του Θεού ασπύρως, δηλαδή άνευ σποράς ανδρός, υπερφυώς. Το Σύμβολον της Πίστεως λέει επιγραμματικά ότι ο Θεός έγινε άνθρωπος «εκ Πνεύματος Αγίου και Μαρίας της Παρθένου».

Έχοντας αυτή τη θεμελιώδη αλήθεια στο νου μας, θα πρέπει τώρα να ρωτήσουμε με πολλή ευλάβεια και προσοχή και με κάθε φόβο Θεού: Στον Επιτάφιο του Χριστού τι σώμα κλαίμε, υμνολογούμε και προσκυνούμε; Ασφαλώς όχι ένα σώμα αμαρτωλό και φθαρτό σαν τα δικά μας σώματα, γιατί αυτό θα ήταν ειδωλολατρία και αρειανισμός. Ούτε όμως πάλι και το τεθεωμένο Σώμα του Χριστού, που ενωμένο ακώριστα με τον Θεόν-Λόγον ανελήφθη εις τους ουρανούς και εκάθησεν εκ δεξιών του Πατρός. Κατά το Πάθος και τον θάνατό Του ο Χριστός έμεινεν ο απαθής τη θεότητι, και εν τάφω ευρέθη μόνον σωματικός. Το σώμα λοιπόν που ενταφιάζουμε και προσκυνούμε στον Επιτάφιο του Χριστού, είναι αυτό το ίδιο το σώμα της Αειπαρθένου Μαρίας, η σάρκα που Του εδάνεισε εκ των αχράντων αιμάτων της.

Απ' όλους τους πιο πάνω ευλαβείς συλλογισμούς,

που δεν αποτελούν βέβαια φιλοσοφικές θεωρίες ή εικασίες προσωπικές, αλλά απλά και ανεπιτήδευτα συμπεράσματα από θεμελιώδεις αλήθειες της Εκκλησίας μας, δύο βασικά πράγματα προκύπτουν, ως πρακτικά διδάγματα για την Ορθόδοξη ευσέβεια και λατρεία:

α) Ότι αφού το Σώμα του Χριστού που προσκυνούμε και υμνολογούμε στον Επιτάφιο δεν είναι άλλο απ' αυτό το ίδιο το σώμα της Αειπαρθένου Μητρός Του, τότε κανείς θεολογικός ή δογματικός λόγος δεν μας εμποδίζει να τιμήσουμε με Επιτάφιο και Εγκώμια και το πανάχραντο σώμα της Παναγίας κατά την ένδοξη Κοίμησή της.

β) Ότι αφού το σώμα της Παναγίας αφθαρτοποιήθηκε, λόγω της υπερφυούς κυοφορίας από μέρους της του Λόγου του Θεού, επόμενο ήταν να μη μείνει στη γη και να λιώσει όπως τα δικά μας κοινά και αμαρτωλά σώματα, αλλά να τύχει ιδιαίτερας τιμής εκ μέρους του Υιού και Θεού της. Οπότε πολύ δικαιολογημένα η Εκκλησία πίστεψε πάντοτε στη «μετάσταση» της Θεοτόκου, ασχέτως αν δεν χρειάστηκε να δογματίσει επίσημα και τυπικά αυτή την αλήθεια σε Όρο Συνοδικό. Όλο αυτό το άρρητο μυστήριο που εκτείνεται όχι μονάχα στη ζωή, αλλά και στην Κοίμηση της Θεοτόκου, η Εκκλησία το συμπύκνωσε υμνολογικά στο απaráμιλλο σε θεολογική πυκνότητα και ακριβολογία απολυτικό της Κοιμήσεως:

Εν τη Γεννήσει την παρθενίαν εφύλαξας·
εν τη Κοιμήσει, τον κόσμον ου κατέλιπες, Θεοτόκε
Μετέστης προς την ζωήν, μήτηρ υπάρχουσα της ζωής,
και ταις πρεσβείαις ταις Σαις λυτρουμένην,
εκ θανάτου τας ψυχάς ημών.